

TESI 3r CONGRÉS DEL PARTIT COMUNISTA ITALIÀ

Antonio Gramsci (Lió, gener de 1926)

1.- La transformació dels partits comunistes, on s'hi aplega l'avantguarda de la classe obrera, en partits bolxevics, s'hi pot considerar en el moment present, com la tasca fonamental de la Internacional Comunista. Aquesta tasca cal relacionar-la amb el desenvolupament històric del moviment obrer internacional, i en particular amb la lluita que s'hi desenvolupa a l'interior d'aquest, entre el marxisme i les corrents que constituïen una desviació dels principis i de la pràctica de la lluita de classe revolucionària. A Itàlia la tasca de crear un partit bolxevic assum tot el relleu que li pertoca encara que tan sols si tinguen presents les vicissituds del moviment obrer des dels seus inicis i les diferències fonamentals que s'hi han revelat.

2.- El neixement del moviment obrer té lloc en cada país de formes diverses. En general fou a tot arreu la rebel·lió espontània del proletariat contra el capitalista. Aquesta rebel·lió assoleix però a cada nació una forma específica, la qual era el reflex i la conseqüència dels trets nacionals particulars dels elements que, provinents de la petita burgesia i dels camperols, havien contribuït a formar la gran massa del proletariat industrial. El marxisme constituí l'element conscient, científic i superior al particularisme de les diverses tendències de caràcter i origen nacionals i realitza per contra elles una lluita en el camp teòric i en el camp de l'organització.

Tot el procés formatiu de la I Internacional té com a cor aquesta lluita, la qual s'hi conclou amb l'expulsió del bakunisme de la Internacional. Quan la I Internacional deixà d'existir, el marxisme ja havia triomfat en el moviment obrer. La II Internacional s'hi formà de fet amb partits que es reclamaven tots del marxisme i el prenien com a fonament de la llur tàctica en totes les qüestions essencials. Després de la victòria del marxisme, les tendències de caràcter nacional damunt les quals havia triomfat cercaren de manifestar-se per una altra via, per ressorgir en el propi si del marxisme com a formes de revisionisme.

Aquest procés fou afavorit pel desenvolupament de la fase imperialista del capitalisme. S'hi relacionen estretament amb aquest fenomen els tres fets següents: la davallada en les files del moviment obrer de la crítica de l'estat, part essencial de la doctrina marxista, que era substituïda per les utopies democràtiques; la formació d'una aristocràcia obrera; una nova entrada de masses de la petita burgesia i dels camperols al proletariat, i per tant una nova difusió entre el proletariat de corrents ideològiques de caràcter nacional, que topaven amb el marxisme. El procés de degeneració de la II Internacional assoleix així la forma d'una lluita contra el marxisme que s'hi desenvolupava a l'interior del propi marxisme. Això culminà amb el desemmascarament provocat per la guerra.

L'únic partit que s'hi salvà de la degeneració és el Partit Bolxevic, el qual reeixí a mantindre's al capdavant del moviment obrer del propi país, una vegada expulsades del propi si les tendències anti-marxistes i elaborà, a través de les experiències de tres revolucions, el leninisme, que és el marxisme de l'època del capitalisme monopolístic, de les guerres imperialistes i de la revolució proletària. Es determina així històricament la posició del Partit Bolxevic en la fundació i al front de la III Internacional, i s'hi posen els termes del problema d'atreure l'avantguarda del proletariat a la doctrina i a la pràctica del marxisme revolucionari, per superar i liquidar completament tota corrent anti-marxista.

3. A Itàlia els orígens i les vicissituds del moviment obrer foren tals que no s'hi constituí mai, abans de la guerra, una corrent d'esquerra marxista que tingués un caràcter de permanència i de continuïtat. El caràcter originari del moviment obrer italià fou molt confús; hi confluïren tendències diverses, des de l'idealisme mazzinià a l'humanitarisme genèric dels cooperativistes i dels impulsors del mutualisme fins al bakunisme, qui sostenia que hi havia a Itàlia, fins i tot abans del desenvolupament del capitalisme, les condicions per passar directament al socialisme. L'origen tardà i la feblesa de la indústria feren que mancàs l'element aclaridor fornit per l'existència d'un fort proletariat, i tindrien com a conseqüència, que àdhuc en

l'escissió dels anarquistes i dels socialistes s'hi realitzà amb un retard d'una vintena d'anys (1892, Congrés de Gènova).

En el Partit Socialista Italià eixit del Congrés de Gènova eren dues les corrents dominants. D'una banda hi havia un grup d'intel·lectuals que no representaven més que la tendència cap a una reforma democràtica de l'estat: el llur marxisme no anava més enllà del propòsit de suscitar i organitzar les forces del proletariat per fer-les servir per la instauració de la democràcia (Turati, Bissolati, etc.). De l'altra banda un grup més directament vinculat amb el moviment proletari representava una tendència obrera, però desprovista de qualsevol consciència teòrica adequada (Lazzari). Fins el Nou-cents el partit no s'hi proposa més fins que els de caràcter democràtic. Conquerida amb el Nou-cents la llibertat d'organització i iniciada una fase democràtica, fou evident la incapacitat de tots els grups que el componien de donar-li la fisonomia d'un partit marxista del proletariat. Els elements intel·lectuals s'hi separaren com més anava més de la classe obrera, ni tampoc no tingué resultat l'intent, promogut per un altre estrat d'intel·lectuals i petits-burgesos, de constituir una esquerra marxista que prengué forma en el sindicalisme.

Com a reacció a aquest intent triomfà en el si del partit la fracció integralista, que fou l'expressió en el seu buit verbalisme conciliadorista, d'un tret fonamental del moviment obrer italià, que s'hi explica directament per la feblesa de la indústria, i per la consciència crítica deficient del proletariat. El revolucionarisme dels anys anteriors de la guerra manté intacta aquesta característica, i no reeixí mai a superar els límits del popularisme genèric per arribar a la construcció d'un partit de classe obrera i a l'aplicació del mètode de la lluita de classe. Al si d'aquesta corrent revolucionària s'hi començà, ja abans de la guerra, a diferenciar el grup d'«extrema esquerra» que sostenia les tesis del marxisme revolucionari, de forma doctrinal però sense reeixir a exercir una influència real en el desenvolupament del moviment obrer.

D'aquesta forma s'explica el caràcter negatiu i equívoc que tingué l'oposició del Partit Socialista a la guerra i s'hi explica com el Partit Socialista si trobà, després de la guerra, davant d'una situació revolucionària immediata, sense no haver resolt, ni posat cap del problemes fonamentals que l'organització política del proletariat ha de resoldre per exercir les seues tasques: en primer lloc el problema de la «tria de la classe» i de la forma organitzativa adient; després el problema del programa del partit, el de la seua ideologia, i a la fi dels problemes d'estratègia i de tàctica la resolució dels quals porta a limitar al voltant del proletariat les forces que s'hi alien naturalment en la lluita contra l'estat i a guiar-lo a la conquesta del poder. L'acumulació sistemàtica d'una experiència que pugua contribuir de forma positiva a la resolució d'aquests problemes s'inicia a Itàlia tan sols després de la guerra. Tan sols amb el Congrés de Livorno s'hi posen les bases constitutives del partit de classe del proletariat que, per esdevindre un partit bolxevic i realitzar plenament la seua funció, ha de liquidar totes les tendències anti-marxistes tradicionalment pròpies del moviment obrer.

Anàlisi de l'estructura social italiana

4. El capitalisme és l'element predominant a la societat italiana i la força que preval en la determinació del seu desenvolupament. D'aquesta dada fonamental deriva la conseqüència que no hi ha a Itàlia cap possibilitat de revolució que no siga la revolució socialista. En els països capitalistes l'única classe que pot realitzar una transformació social real i profunda és la classe obrera. Tan sols la classe obrera és capaç de traduir de fet les evolucions de caràcter econòmic i polític que són necessàries perquè les energies del nostre país tinguin llibertat i possibilitat de desenvolupament completes. La forma com aquesta realitzarà aquesta seua funció revolucionària es relaciona amb el grau del desenvolupament del capitalisme a Itàlia i amb l'estructura social que s'hi correspon.

5. La industrialització, que és la porta essencial del capitalisme, és a Itàlia massa feble. Les seues possibilitats de desenvolupament són limitades per la situació geogràfica i per les mancances de matèries primeres. No reix per tant a absorbir la majoria de la població italiana (4 milions d'obrers industrials davant de 3 milions i mig d'obrers agrícoles i de 4 milions de camperols). S'hi oposa a la industrialització una agricultura que s'hi presenta naturalment com

a base de l'economia del país. Les diversíssimes condicions del sòl, i les conseqüents diferències de cultiu i de sistemes de realitzar-lo, provoquen però unes fortes diferenciacions en els sectors rurals, amb una prevalença dels estrats pobres, més propers a les condicions del proletariat i més fàcils a ésser-hi influïts i a acceptar-ne la guia. Entre les classes industrials i agràries s'hi troba una petita burgesia urbana prou extensa i que té una importància massa gran. Aquesta es compon predominantment d'artesans, professionals i funcionaris de l'estat.

6. La feblesa intrínseca del capitalisme limita la classe industrial en l'adopció de les mesures que li garantirien el control damunt tota l'economia del país. Aquestes mesures s'hi redueixen substancialment a un sistema de compromisos econòmics entre una part dels industrials i una part de les classes agrícoles, i precisament els grans propietaris de terres. No hi té per tant lloc la tradicional lluita econòmica entre industrials i agraris, ni hi té lloc la rotació de grups dirigents que aquesta determina en altres països. Als industrials no els hi cal d'altra banda de sostindre, contra els agraris, una política econòmica que assegure l'aflux continu de mà d'obra del camp a les fàbriques, perquè aquest aflux el garanteix l'exuberància de població agrícola pobra que és característica d'Itàlia. L'acord industrial-agrari s'hi basa en una solidaritat d'interessos entre alguns grups privilegiats, en perjudici dels interessos generals de la producció i de la majoria que treballa. Això determina una acumulació de riquesa en les mans dels grans industrials, que és conseqüència d'una expoliació sistemàtica de categories senceres de població i regions senceres del país. Els resultats d'aquesta política econòmica són de fet el dèficit del balanç econòmic, l'aturada del desenvolupament econòmic de regions senceres (Migjorn, Illes), l'obstacle a l'aparició i desenvolupament d'una economia més adaptada a l'estructura del país i als seus recursos, la misèria creixent de la població treballadora, l'existència d'una corrent continuada d'emigració i el conseqüent empobriment demogràfic.

7. Com que no controla naturalment tota l'economia, la classe industrial no aconsegueix d'organitzar tota sola la societat sencera i l'estat. La construcció d'un estat nacional no li fou possible més que per l'aprofitament de factors de política internacional (l'anomenat Ressorgiment). Pel reforçament d'aquest i per la seua defensa cal el compromís amb les classes damunt les quals la indústria exerceix una hegemonia limitada, particularment els agraris i la petita burgesia. D'ací l'heterogeneïtat i la feblesa de tota l'estructura social i de l'estat que n'és l'expressió.

7 bis. Un reflex de la feblesa de l'estructura social s'hi dona, de forma típica, abans de la guerra, en l'exèrcit. Un cercle restringit d'oficials, desproveïts del prestigi dels caps (antigues classes dirigents agràries, noves classes industrials), té sota seu una casta d'oficials subalterns burocratitzada (petita burgesia), que és incapaç de servir de vincle amb la massa dels soldats indisciplinada i abandonada. En la guerra tot l'exèrcit es veié obligat a reorganitzar-se des de baix, després d'una eliminació dels graus superiors i d'una transformació d'estructura organitzativa que es correspon a l'aparició d'una nova categoria d'oficials subalterns. Aquest fenomen precedí el desenvolupament anàleg que el feixisme realitzaria pel que fa a l'estat a una escala més gran.

8. Les relacions entre indústria i agricultura, que són essencials per a la vida econòmica d'un país i per la determinació de les superestructures polítiques, tenen a Itàlia una base territorial. Al Septentrió s'hi centren en alguns grans nuclis la producció i la població agrícola. A conseqüència d'això, tots els contrastos inherents a l'estructura social del país contenen en si un element que afecta la unitat de l'estat i el posa en perill. La solució del problema la cerquen els diferents grups burgesos i agraris a través d'un compromís. Cap d'aquests grups posseeix naturalment un caràcter unitari i una funció unitària. El compromís amb el qual se salva la unitat, de l'altra banda agreuja la situació. Això dona a la població treballadora del Migjorn una posició anàloga a la de les poblacions colonials. La gran indústria del Nord realitza envers aquest la funció de les metròpolis capitalistes: els grans propietaris de terres i la pròpia mitjana burgesia meridional s'hi posen inversament en la situació de les categories que a les colònies s'alien amb la metròpoli per mantindre subjecta la massa del poble que treballa. L'explotació econòmica i l'opressió política s'uneixen per tant per fer de la població treballadora del Migjorn una força contínuament mobilitzada contra l'estat.

9. El proletariat té a Itàlia una importància superior a la que té en altres països europeus fins i tot de capitalisme avançat, comparable únicament a la que tenia a Rússia abans de la revolució. Això es relaciona primer que tot amb el fet que per l'escassetat de matèries primeres la indústria s'hi basa preferencialment en la mà d'obra (oficis especialitzats), a més de l'heterogeneïtat i els contrastos d'interessos que afebleixen les classes dirigents. Davant d'aquesta heterogeneïtat el proletariat s'hi presenta com l'únic element que per la seua natura té una funció unificadora i coordinadora de tota la societat. El seu programa de classe és l'únic programa «unitari», és a dir l'únic la realització del qual no du a l'aprofundiment dels contrastos entre els diversos elements de l'economia i de la societat i no du a esmicolar la unitat de l'estat. Vinculat al proletariat industrial hi ha a més una gran massa de proletaris agrícoles, centrada especialment a la Vall del Po, fàcilment influïda pels obrers de la indústria i per tant àgilment mobilitzable en la lluita contra el capitalisme i l'estat. Hi ha a Itàlia una nova confirmació de la tesi que les condicions més favorables per la revolució proletària no s'hi donen necessàriament sempre en els països on el capitalisme i l'industrialisme arriben al grau més alt del llur desenvolupament, sinó que poden tindre lloc al contrari on el teixit del sistema capitalista ofereix una resistència menor, per la seua feblesa d'estructura, a un atac de la classes revolucionària i dels seus aliats.

La política de la burgesia italiana

10. L'objectiu que les classes dirigents italianes es proposaven d'aconseguir amb l'origen de l'estat unitari fou la de sotmetre les grans masses de la població treballadora, i impedir-les d'esdevindre, en organitzar-se al voltant del proletariat industrial i agrícola, una força revolucionària capaç de realitzar un complet capgirament social i política i donar vida a un estat proletari. La feblesa intrínseca del capitalisme l'obliga però a posar com a base de l'ordre econòmic i de l'estat burgès una unitat obtinguda per la via de compromisos entre grups no homogenis. Des d'una gran perspectiva històrica aquest sistema es demostra inadequat per l'objectiu que cerca. Tota forma de compromís entre els diversos grups dirigents de la societat italiana es resol de fet com un obstacle posat al desenvolupament de l'una o de l'altra part de l'economia del país. A mesura que es determinen nous contrastos i noves reaccions de la majoria de la població, s'hi fa necessari accentuar la pressió damunt les masses i s'hi produeix un impuls com més va més decisiu per la mobilització d'aquestes en revolta contra l'estat.

11. El primer període de vida de l'estat italià (1870-1890) és el de la feblesa més gran. Les dues parts que componen la classe dirigent, els intel·lectuals burgesos d'una banda i els capitalistes de l'altra, s'uneixen amb el propòsit de mantindre la unitat, però dividits quant a la forma que cal donar a l'estat unitari. Hi manca entre ells una homogeneïtat positiva. Els problemes que l'estat s'hi posa són limitats; es relacionen per damunt de tot més en la forma que en la substància del domini política de la burgesia; per damunt de tots hi plana el problema de l'aparell, que és un problema de pura conservació. La consciència de la necessitat d'allargar la base de les classes que dirigeixen l'estat s'hi dóna tan sols amb els inicis del «transformisme». La feblesa més gran de l'estat té lloc en aquest període pel fet que al marge d'ells el Vaticà aplega a l'entorn seu un bloc reaccionari i anti-estatal construït pels agraris i per la gran massa dels camperols endarrerits, control·lats i dirigits pels rics propietaris i pels cures. El programa del Vaticà consta de dues parts: vol lluitar contra l'estat burgès unitari i «liberal» i alhora s'hi proposa de constituir, amb els camperols, un exèrcit de reserva contra l'avenç del proletariat socialista provocat pel desenvolupament de la indústria. L'estat reacciona contra el sabotatge que el Vaticà fa en perjudici seu i fa tota una legislació de contingut i d'objectius anticlericals.

12. En el període que va del 1890 al 1900 la burgesia s'hi posa resoltament el problema d'organitzar la pròpia dictadura i el resol amb una sèrie de disposicions de caràcter polític i econòmic que determinen la posterior història italiana. Per damunt de tot es resol la dissensió entre la burgesia intel·lectual i els industrials: l'arribada al poder de Crispi n'és el senyal. La burgesia així reforçada resol la qüestió de les seues relacions amb l'exterior (Triple Aliança) i adquireix una seguretat que li permet intents de col·locar-se en el camp de la competència internacional per la conquesta dels mercats colonials. A l'interior la dictadura burgesa

s'instaura políticament amb una restricció del dret de vot que redueix el cos electoral a poc més d'un milió d'electors entre 30 milions d'habitants. En el camp econòmic la introducció del proteccionisme industrial-agrari es correspon amb el propòsit del capitalisme d'aconseguir el control de tota la riquesa nacional. En mig d'això s'arriba a una aliança entre els industrials i els agraris. Aquesta aliança arrabassa al Vaticà una part de les forces que havia aplegades al voltant seu, especialment entre els propietaris de terres del Migjorn, i la fa entrar en el quadre de l'estat burgès. El Vaticà mateix adverteix d'altra banda la necessitat de posar-hi més relleu en la part del seu programa reaccionari relacionada amb la resistència al moviment obrer i pren posicions contra el socialisme amb l'encíclica *Rerum Novarum*. Al perill que el Vaticà continua a representar, però, per l'estat, les classes dirigents hi reaccionen amb una organització unitària de programa anticlerical en la masoneria. Els primers progressos reals del moviment obrer tenen de fet lloc en aquest període. La instauració de la dictadura industrial-agrària posa en els seus termes reals el problema de la revolució que determina els seus factors històrics. Sorgeix al Nord un proletariat industrial i agrícola, mentre que al Sud la població agrícola, sotmesa a un sistema d'explotació «colonial», s'hi veu sota una pressió política com més va més forta. Els termes de la «qüestió meridional» s'hi posen, en aquest període, de forma clara. I espontàniament, sense la intervenció d'un factor conscient i sense menys encara que el partit social n'extrega d'aquest fet una indicació per la seua estratègia de partit de classe obrera, s'hi verifica en aquest període per primera vegada la confluència dels intents insurreccionals del proletariat septentrional amb una revolta dels camperols meridionals (feixos sicilians).

13. Esmicolats els primers intents del proletariat i dels camperols d'aixecar-se contra l'estat, la burgesia italiana consolidada va poder adoptar, per obstaculitzar els progressos del moviment obrer, els mètodes exteriors de la democràcia i els de la corrupció política envers la part més avançada de la població treballadora (aristocràcia obrera) per fer-la còmplice de la dictadura reaccionària que continua a exercitar, i impedir-li d'esdevindre el centre insurreccional popular contra l'estat (giolittisme). S'hi dóna, però, entre el 1900 i el 1910, una fase de concentració industrial i agrària. El proletariat agrícola creix un 50% en perjudici de les categories dels empleats, intermediaris i supervisors. D'ací una onada dels moviments agrícoles, i una nova orientació dels camperols que obliga el propi Vaticà a reaccionar amb la fundació de l'«Acció Catòlica» i amb un moviment «social» que arriba, en les seues formes extremes, fins i tot a assumir l'aparença d'una reforma religiosa (modernisme). A aquesta reacció del Vaticà per no deixar-se arrabassar les masses es correspon amb l'acord dels catòlics amb les forces dirigents per donar a l'estat una base més segura (abolició del non expedit, pacte Gentiloni). Ja cap a la fi d'aquest tercer període (1914) els diversos moviments parcials del proletariat i dels camperols culminen en un nou intent inconscient d'unió de les diverses forces de masses anti-estats, en una insurrecció contra l'estat reaccionari. D'aquest intent s'hi posa ja prou de relleu el problema de les necessitat que el proletariat organitze, al seu si, un partit de classe que li done la capacitat de posar-se al capdavant de la insurrecció i de guiar-la.

14. El màxim de concentració econòmic en el camp industrial s'hi ha donat en la postguerra. El proletariat assoleix el grau més alt d'organització i a això hi correspon el màxim de disgregació de les classes dirigents de l'estat. Totes les contradiccions inserides en l'organisme social italià afloren amb la màxima cruïlla pel desvetllament de les masses, fins i tot les més endarrerides, a la vida política provocat per la guerra i per les seues conseqüències immediates. I, com sempre, l'avenç dels obrers de la indústria i de l'agricultura s'acompanya d'una agitació profunda de les masses dels camperols, ja siga del Migjorn o de les altres regions. Les grans vagues i l'ocupació de les fàbriques s'hi desenvolupament alhora que les ocupacions de les terres. La resistència de les forces reaccionàries s'exercita encara segons la direcció tradicional. El Vaticà consent que al voltant de l'«Acció Catòlica» s'hi forme un veritable partit, que es proposa d'inserir les masses camperols en el quadre de l'estat burgès aparentment en satisfer les llurs aspiracions de redempció econòmic i de democràcia política. Les classes dirigents al llur torn realitzen amb molt d'estil el pla de corrupció i de disgregació interna del moviment obrer, en fer aparèixer als caps oportunistes la possibilitat que una aristocràcia obrera col·labore al govern en un intent de solució «reformista» del problema de

l'estat (govern d'esquerra). Però en un país pobre i desunit com Itàlia, la realització d'una solució «reformista» del problema de l'estat provoca inevitablement la disgregació de les files estatals i socials, que no resisteix l'escomesa dels nombrosos grups on les pròpies classes dirigents i les classes intermèdies s'hi esmicolen. Tot grup té exigències de protecció econòmica i d'autonomia política pròpies, i, en absència d'un nucli homogeni de classe que sàpiga imposar, amb la seua dictadura, una disciplina de treball i de producció, a tot el país, amb el desballestament i l'eliminació dels explotadors capitalistes i agraris, el govern es fa impossible i la crisi del poder resta contínuament oberta. La derrota del proletariat revolucionari es deu, en aquest període decisiu, a les deficiències polítiques, organitzatives, tàctiques i estratègiques del partit dels treballadors. Com a conseqüència d'aquestes deficiències el proletariat no reïx a posar-se al capdavant de la insurrecció de la gran majoria de la població i dur-la cap a la creació d'un estat obrer; cau contràriament sota la influència d'altres classes socials que en paralitzen l'acció. La victòria del feixisme el 1922 cal considerar-la per tant no com una victòria damunt la revolució, sinó com la conseqüència de la derrota patida per les forces revolucionàries pel llur defecte intrínsec.

El feixisme i la seua política

15. El feixisme, com a moviment de reacció armada que s'hi proposa l'objectiu de disgregar i de desorganitzar la classe treballadora per immobilitzar-la, retorna al marc de la política tradicional de les classes dirigents italianes, i en la lluita del capitalisme contra la classe obrera. És per això afavorit en els seus orígens, en la seua organització i en el seu camí indistintament per tots els antics grups dirigents, preferentment, però, pels agraris, els quals senten com més amenaçadora la pressió de la plebs rural.

Socialment, però, el feixisme troba la seua base en la petita burgesia urbana i en una nova burgesia agrària sorgida d'una transformació de la propietat rural en algunes regions (fenòmens de capitalisme agrari a Emília, origen d'una categoria d'intermediaris del camp, «borses de la terra», nou repartiment de terreny). Aquest fet és el fet d'haver trobar una unitat ideològica i organitzada en les formacions militars on reviu la tradició de la guerra (arditisme) i que serveixen en la guerrilla contra els treballadors, la qual cosa permet al feixisme concebre i realitzar un pla de conquesta de l'estat en contraposició als antics sectors dirigents.

És absurd parlar de revolució. Les noves energies que s'hi apleguen al voltant del feixisme obtenen però del llur origen una homogeneïtat i una mentalitat comuna de «capitalisme neixent». Això explicar com és possible la lluita contra els homes polítics del passat i com s'hi pot justificar amb una construcció ideològica que contrasta amb les teories tradicionals de l'estat i de les seues relacions amb els ciutadans.

En la substància el feixisme modifica el programa de conservació i de reacció que sempre ha dominat la política italiana tan sols per la forma diferent de concebre el procés d'unificació de les forces reaccionàries. La tàctica dels acords i dels compromisos la substitueix pel propòsit de realitzar una unitat orgànica de totes les forces de la burgesia en un únic organisme política sota el control d'una única central que hauria de dirigir alhora el partit, el govern i l'estat. Aquest propòsit es correspon a la voluntat de resistir a fons qualsevol atac revolucionari, la qual cosa permet al feixisme aplegar les adhesions de la part més decididament reaccionària de la burgesia industrial i dels agraris.

16. El mètode feixista de defensa de l'ordre, de la propietat i de l'estat és, encara més que el sistema tradicional dels compromisos i de la política d'esquerra, disgregador de les files socials i de les seues superestructures polítiques. Les reaccions que això provoca cal examinar-les en relació a la seua aplicació tant en el camp econòmic com en el camp polític. En el camp polític, especialment, la unitat orgànica de la burgesia en el feixisme no s'hi realitza immediatament després de la conquesta del poder.

Fora del feixisme romanen els centres d'oposició burgesa al règim. D'una banda no s'hi absorbeix el grup que té fe en la solució giolittiana del problema de l'estat. Aquest grup s'hi

vincula a una secció de la burgesia industrial i, amb un programa de reformisme «laborista», exerceix una influència damunt estrats d'obrers i de petits burgesos. De l'altra banda el programa de fundar l'estat damunt una democràcia rural del Migjorn i damunt la part «sana» de la indústria septentrional («Corriere della sera», liberalisme, Nitti) tendeix a esdevindre el programa d'una organització política d'oposició al feixisme amb bases de masses en el Migjorn (Unió Nacional).

El feixisme es veu obligat a lluitar contra aquests grups esmentats de forma molt vigorosa i a lluitar amb una força encara més gran contra la masoneria, que és considerada justament com el centre d'organització de totes les forces tradicionals de suport de l'estat. Aquesta lluita que és, es vulga o no, l'indici d'un esmicolament del bloc de les forces conservadores i antiproletàries, pot en determinades circumstàncies afavorir el desenvolupament i l'afirmació del proletariat com a tercer i decisiu factor d'una situació política.

En el camp econòmic el feixisme actua com a instrument d'una oligarquia industrial i agrària per centralitzar en les mans del capitalisme el control de totes les riqueses dle país. Això no pot fer menys que provocar una malcontentament en la petita burgesia la qual, amb l'adveniment del feixisme, creia arribada l'era del seu domini. El feixisme adopta tota una sèrie de mesures per afavorir una nova concentració industrial (abolició de la contribució de successions, política financera i fiscal, reforçament del proteccionisme), i a això hi corresponen altres mesures a favor dels agraris i contra els petits i mitjans cultivadors (contribució, taxes del gra, «batalla del gra»).

L'acumulació que aquestes mesures determinen no és un creixement de la riquesa nacional, sinó l'expoliació d'una classe a favor d'una altra, val a dir de les classes treballadores i mitjanes a favor de la plutocràcia. El disseny d'afavorir la plutocràcia apareix desemmascarada en el projecte de legalitzar el nou codi de comerç el règim de les accions privilegiades; un petit grapat de financers es posa, d'aquesta forma, en condicions de poder disposar sense control de grans masses d'inversions provinents de la mitjana i petita burgesia i aquestes categories són expropiades del dret de disposar de la llur riquesa.

En el mateix pla, però amb conseqüències polítiques més grans, retorna el projecte d'unificació de les banques d'emissió, és a dir, a la pràctica, de supressió de les dues grans banques meridionals. Aquestes dues banques realitzen avui la funció d'absorbir les inversions del Migjorn i les remeses dels emigrants (600 milions), és a dir la funció que en el passat realitzava l'estat amb l'emissió de bons del tresor i la banca d'estalvi en interès d'una part de la indústria pesada del Nord. Les banques meridional han sigut control·lades fins ara per les pròpies classes dirigents del Migjorn, que havien trobat en aquest control una base real del llur domini política. La supressió de les banques meridionals com a banques d'emissió farà passar aquesta funció a la gran indústria del Nord que control·la, a través de la Banca Commerciale, la Banca d'Itàlia i veurà d'aquesta forma accentuada l'explotació econòmica «colonial» i l'empobriment del Migjorn, per bé que amb l'acceleració del lent procés de diferenciació de l'estat fins i tot de la petita burgesia meridional. La política econòmica del feixisme es completa amb les disposicions destinades a vitalitzar el curs de la moneda, a sanejar el balanç de l'estat, a pagar els deutes de guerra i a afavorir la intervenció del capital anglès-americà a Itàlia. En tots aquests camps el feixisme realitza el programa de la plutocràcia (Nitti) i d'una minoria industrial-agrària en perjudici de la gran majoria de la població que veu progressivament empitjorades les seues condicions de vida.

La coronació de tota la propaganda ideològica, de l'acció política i econòmica del feixisme és la tendència d'aquest a l'«imperialisme». Aquesta tendència és l'expressió de la necessitat sentida per les classes dirigents industrials-agràries italianes de trobar fora del camp nacional els elements per resoldre la crisi de la societat italiana. Hi ha en això les llavors d'una guerra que es combatrà, en aparença, per l'expansió italiana però que en la qual en realitat la Itàlia feixista serà un instrument en les mans d'un dels grups imperialistes que lluiten pel domini del món.

17. S'hi determinen, com a conseqüència de la política del feixisme, profundes reaccions de les

masses. El fenomen més greu és la diferenciació sempre més clara de les poblacions agràries del Migjorn i de les Illes del sistema de forces que regeix l'estat. L'antiga classe dirigent local (Orlando, Di Cesarò, De Nicola, etc.) ja no exerceix de forma sistemàtica la seua funció de juntura amb l'estat.

La petita burgesia tendeix per tant a apropar-se als camperols. El sistema d'explotació i d'opressió de les masses meridionals el du el feixisme fins l'extrem; això facilita la radicalització fins i tot de les categories intermèdies i posa la qüestió meridional en els seus veritables termes, com a qüestió que es resoldrà tan sols amb la insurrecció dels camperols aliats del proletariat en la lluita contra els capitalistes i contra els agraris. També els camperols mitjans i pobres de les altres parts d'Itàlia adquireixen una funció revolucionària, per bé que forma més lenta.

El Vaticà—la funció reaccionària del qual l'ha assumida el feixisme—no controla ja les poblacions rurals de forma completa a través dels cures, de l'«Acció Catòlica» i del Partit Popular. Hi ha una part dels camperols, que s'havia desvetllat en les lluites per la defensa dels seus interessos amb les pròpies organitzacions autoritzades i dirigides per les autoritats eclesiàstica, que ara, sota la pressió econòmica i política del feixisme, accentua la pròpia orientació de classes i comença a sentir que la llur sort no és separable de la de la classe obrera. Un indicatiu d'aquesta tendència és el fenomen Miglioli. Un símptoma força interessant d'això és també el fet que les organitzacions blanques, les quals, com a part de l'«Acció Catòlica», fan cap directament al Vaticà, han hagut d'entrar en els comitès intersindicals amb les lligues vermelles, expressions d'aquell període proletari que els catòlics assenyalaven com a imminent per la societat italiana fins el 1870.

Quant al proletariat, l'activitat disgregadora de les seues forces troba un límit en la resistència activa de l'avantguarda revolucionària i una resistència passiva de la gran massa, que roman fonamentalment classista i s'afanya a posar-se en moviment tan bon punt com comença a notar-se la pressió física del feixisme i s'hi fan més forts els estímuls dels interessos de classe. L'intent de dur al seu si l'escissió amb els sindicats feixistes, s'hi pot considerar fracassat. Els sindicats feixistes, en canviar el llur programa, esdevenen ara instruments directes d'opressió reaccionària al servei de l'estat.

18. Als posicionament perillosos i als nous reclutament de forces que provoquen la seua política, el feixisme hi reacciona amb l'agreujament damunt tota la societat del pes d'una força militar i d'un sistema d'opressió que subjuga la població al fet mecànic de la producció sense la possibilitat de tindre una vida pròpia, de manifestar una voluntat pròpia i d'organitzar-se en defensa dels propis interessos. L'anomenada legislació feixista no té cap altre objectiu que de consolidar i fer permanent aquest sistema.

La nova llei electoral, les modificacions de l'ordenació administrativa amb la introducció del podestà pels comuns del camp, etc., veurien segellar la fi de la participació de les masses en la vida política i administrativa del país. El control damunt les associacions impedeix qualsevol forma permanent «legal» d'organització de les masses. La nova política sindical lleva a la Confederació del Treball i als sindicats de classe la possibilitat de concloure concordats per excloure'ls del contacte amb les masses que s'hi organitzaven al voltant. La premsa proletària és suprimida. El partit de classe del proletariat reduït a una vida plenament il·legal. Les violències físiques i les persecucions de la policia són adoptades sistemàticament, especialment al camp, per propagar el terror i mantindre una situació d'estat de setge. El resultat d'aquesta complexa activitat de reacció i d'opressió és l'equilibri entre la relació real de les forces socials i la relació de les forces organitzades, pel qual a un aparent retorn a la normalitat i a l'estabilitat s'hi correspon una agudització dels contrastes que tendeixen a irrompre en qualsevol moment per noves vies.

18 bis. La crisi seguida al crim Matteotti ha fornint un exemple de la possibilitat que l'aparent estabilitat del règim feixista siga turbada des de la base per la irrupció inesperada dels contrastes econòmics i polítics que s'havien aprofundit sense ésser advertits. Això ha fornint al mateix temps la prova de la incapacitat de la petita burgesia per guiar exitosament, en l'actual

període històric, la lluita contra la reacció industrial-agrària.

Forces motrius i perspectives de la revolució

19. Les forces motrius de la revolució italiana, com a resultat ja de la nostra anàlisi són, en ordre de la llur importància, les següents:

La classe obrera i el proletariat agrícola;

Els camperols del Migjorn i de les Illes i els camperols de les altres parts d'Itàlia.

El desenvolupament i la rapidesa del procés revolucionari no són predictibles sense una valoració dels elements subjectius: és a dir de la mesura en què la classe obrera reeixirà en adquirir una figura política pròpia, una consciència de classe decidida i una independència de totes les altres classes, en la mesura en què reeixirà a organitzar les seues pròpies forces, és a dir a exercir de fet una acció de guia dels altres factors de primera línia per concretar política la seua aliança amb els camperols? S'hi pot afirmar en general, i en basar-se en la resta de l'experiència italiana, que des del període de la preparació revolucionària s'hi entrarà en un període revolucionari «immediat» quan el proletariat industrial i agrícola del septentrió reeixirà a recuperar, pel capgirament de la situació objectiva i a través d'una sèrie de lluites particulars i immediates, un alt grau d'organització i de combativitat.

Quant als camperols, els del Migjorn i de les Illes s'han de posar en primera línia entre les forces amb les quals ha de comptar la insurrecció contra la dictadura industrial-agrària, ja que no se'ls hi ha d'atribuir fora d'una aliança amb el proletariat una importància decisiva. L'aliança entre aquests i els obrers és el resultat d'un procés històric natural i profund, afavorit per totes les vicissituds de l'estat italià. Pels camperols de les altres parts d'Itàlia el procés d'orientació envers l'aliança amb el proletariat és més lent i haurà d'afavorir-se amb una atenta acció política del partit del proletariat. Els èxits ja obtinguts a Itàlia en aquest camp indiquen d'altra banda que el problema de trencar l'aliança dels camperols amb les forces reaccionàries s'ha de posar, en gran part, també en els altres països de l'Europa occidental, com a problema per destruir la influència de l'organització catòlica en les masses rurals.

20. Els obstacles al desenvolupament de la revolució, a més dels provocat per la pressió feixista, es relacionen amb la diversitat dels grups en els quals s'hi divideix la burgesia. Cadascun d'aquests grups s'esforça per exercir una influència damunt un sector de la població treballadora per tal d'impedir l'extensió de la influència del proletariat, o damunt del propi proletariat per fer-li perdre la seua figura i autonomia de classe revolucionària. S'hi constitueix d'aquesta forma una cadena de forces reaccionàries, la qual en partir del feixisme inclou els grups antifeixistes que no tenen grans bases de masses (liberals), els qui tenen una base en els camperols i en la petita burgesia (demòcrates, combatents, populars, republicans), i en part també en els obrers (partit reformista), i els que tot i tindre una base proletària tendeixen a mantindre les masses obreres en una situació de passivitat i a fer-les seguir la política de les altres classes (partit maximalista).

També el grup que dirigeix la Confederació del Treball s'ha de considerar en aquest sentit, com el vehicle d'una influència disgregadora de les altres classes damunt els treballadors. Cadascun dels grups que hem indicats hi té vinculada una part de la població treballadora italiana. La modificació d'aquest estat de coses és tan sols concebible com a conseqüència d'una acció sistemàtica i ininterrompuda de l'avantguarda proletària organitzada en el Partit Comunista. Cal donar una atenció particular als grups i partits que tenen una base de masses, o cerquen d'aconseguir-la com els partits democràtics o com els partits regionals, en la població agrícola del Migjorn i de les Illes (Unió Nacional, partits d'acció sarda, molisana, irpina, etc.).

Aquests partits no exerceixen una influència directa damunt el proletariat, però són un obstacle per la realització de l'aliança entre els obrers i camperols. En orientar les classes agrícoles del Migjorn cap a una democràcia rural i cap a solucions democràtiques regionals, esmicolen la unitat del procés d'alliberament de la població treballadora italiana, impedeixen als camperols de dur amb èxit la lluita contra l'explotació econòmica i política de la

burguesia i dels agraris, i preparen la transformació d'aquests en guàrdia blanca de la reacció. L'èxit polític de la classe obrera és relaciona també en aquest camp amb l'acció política del partit i del proletariat.

21. La possibilitat d'abatiment del règim feixista per una acció de grups antifeixistes sediciosos i democràtics tan sols existiria si aquests grups reeixessin en neutralitzar l'acció del proletariat, per controlar un moviment de masses fins a poder-ne frenar els desenvolupaments. La funció de l'oposició burgesa democràtica és contràriament la de col·laborar amb el feixisme en l'impediment de la reorganització de la classe obrera i la realització del seu programa de classe. En aquest sentit es prepara un compromís entre el feixisme i l'oposició burgesa, que inspirarà la política de totes les formacions de «centre» que sorgesquen dels cercles de l'Aventí.

L'oposició podrà tornar a ésser protagonista de l'acció de defensa del règim capitalista tan sols quan la pròpia opressió feixista ja no puga impedir el desencadenament dels conflictes de classe, i el perill d'una insurrecció dels proletaris i de la seua fusió amb una guerra dels camperols apareixerà greu i imminent. La possibilitat d'un recurs de la burgesia i del propi feixisme al sistema de la reacció amagada rera l'aparença d'un «govern d'esquerra» ha d'ésser per tant contínuament present en les nostres perspectives (divisió de funcions entre el feixisme i democràcia, Tesis del V Congrés mundial).

22. D'aquesta anàlisi dels factors de la revolució i de les seues perspectives s'hi dedueixen les tasques del Partit Comunista. A aquesta cal vincular els criteris de la seua activitat organitzativa i els de la seua acció política. D'això en deriven les línies directives i fonamentals del seu programa.

Tasques fonamentals del Partit Comunista

23. Després d'haver resistit victoriosament a l'onada reaccionària que el volia enfonsar (1923), després d'haver contribuït amb la pròpia acció a segellar un primer punt d'aturada en el procés de dispersió de les forces treballadores (eleccions del 1924), després d'haver aprofitat la crisi Matteotti per reorganitzar una avantguarda proletària que s'hi oposà amb èxit notable a l'intent d'instaurar un predomini petit-burgès en la vida política (Aventí) i d'haver posades les bases d'una política camperol real del proletariat italià, el partit s'hi troba avui en la fase de la preparació política de la revolució. La seua tasca fonamental es pot indicar amb aquests tres punts:

organitzar i unificar el proletariat industrial i agrícola per a la revolució.

organitzar i mobilitzar al voltant del proletariat totes les forces necessàries per la victòria revolucionària i per la fundació de l'estat obrer;

posar al proletariat i als seus aliats el problema de la insurrecció contra l'estat burgès i de la lluita per la dictadura proletària i guiar-lo políticament i materialment a la solució d'això a través d'una sèrie de lluites parcials.

La construcció del Partit Comunista com a partit «bolxevic»

24. L'organització de l'avantguarda obrera en Partit Comunista és la part essencial de la nostra activitat organitzativa. Els obrers italiana han après de la llur experiència (1919-20) que on manca la guia d'un partit comunista construït com a partir de la classe obrera i com a partit de la revolució, no és possible un èxit victoriós de la lluita per l'abatiment del règim capitalista. La construcció d'un Partit Comunista que siga de fet el partit de la classe obrera i el partit de revolució—que siga doncs un partit «bolxevic»—es relaciona directament amb els següents punts fonamentals:

la ideologia del partit;

la forma de l'organització i la seua solidesa;

la capacitat de funcionar en contacte amb la massa;

la capacitat estratègica i tàctica.

Cadascun d'aquests punts es vincula estretament amb els altres i no se'n podria, amb el rigor de la lògica, separar. Cadascun d'aquests de fet indica i comprén una sèrie de problemes les solucions dels quals s'hi interfereixen i s'hi superposen. L'exam separat d'aquests serà útil tan sols quan es tinga present que cap no es pot resoldre sense que tots siguen posats i duts a un mateix ritme cap a una solució.

La ideologia del partit

25. La unitat ideològica completa és necessària per al Partit Comunista per poder acomplir en tot moment la seua funció de guia de la classe obrera. La unitat ideològica és l'element de força del partit i de la seua capacitat política, indispensable per fer-lo esdevindre un partit bolxevic. Base de la unitat ideològica és la doctrina del marxisme i del leninisme, entès aquest darrer com la doctrina marxista adequada als problemes del període de l'imperialisme i de l'inici de la revolució proletària (Tesis de la bolxevització de l'Executiu ampliat de l'abril del 1925, n. IV i VI).

El Partit Comunista d'Itàlia ha format la seua ideologia en la lluita contra la socialdemocràcia (reformiste) i contra el centrisme polític representat pel Partit Maximalista. No troba però en la història del moviment obrer italià una vigorosa i contínua corrent de pensament marxista per reclamar-s'hi. Manca a més en les seues files un profunda i difós coneixement de les teories del marxisme i del leninisme. Hi són per tant possibles les desviacions. L'elevació del nivell ideològic del partit s'ha d'obtindre amb una activitat interna sistemàtica que s'hi propose de dur a tots els membres a tindre una completa consciència dels fins immediats del moviment revolucionari, una certa capacitat d'anàlisi marxista de les situacions i una capacitat paral·lela d'orientació política (escola de partit). I de refusar una concepció que afirme que els factors de consciència i de maduresa revolucionària, que constitueixen la ideologia, s'hi puguen realitzar en el partit sense que s'hi hagen realitzat en un gran nombre dels membres que el componen.

26. No obstant els orígens d'una lluita contra les degeneracions de dreta i centristes del moviment obrer, el perill de desviacions de dreta és present en el Partit Comunista d'Itàlia. En el camp teòric això ho representen els intents de revisió del marxisme fets pels company Graziadei sota la coberta d'una precisió «científica» de certs conceptes fonamentals de la doctrina de Marx. Els intents de Graziadei no poden certament dur a la creació d'una corrent i per tant d'una fracció que pose en perill la unitat ideològica i la solidesa del partit. Hi ha però implícit un suport a corrents i desviacions polítiques de dretes. De tota forma aquestes indiquen la necessitat que el partit realitze un profund estudi del marxisme i assoleisca una consciència teòrica més alta i més segura.

El perill que s'hi cree una tendència de dreta es vincula amb la situació general del país. La pròpia opressió que exerceix el feixisme tendeix a alimentar l'opinió que com que el proletariat és incapaç de vèncer a curt termini el règim, seria millor tàctica la que duga, si no a un bloc burgès-proletari per l'eliminació constitucional del feixisme, sí a una passivitat de l'avantguarda revolucionària, a una no-intervenció activa del partit comunista en la lluita política immediata, que permite a la burgesia de servir-se del proletariat com a massa de maniobra electoral contra el feixisme. Aquest programa s'hi presenta amb la fórmula que el Partit Comunista ha d'ésser «l'ala esquerrana» d'una oposició de totes les forces que conspiren per l'abatiment del règim feixista. Això és l'expressió d'un profund pessimisme quant a la capacitat revolucionària de la classe treballadora.

El propi pessimisme i les pròpies desviacions que duen a interpretar de forma errònia la natura i la funció històrica dels partits socialdemòcrates en el moment actual, a desmentir que la socialdemocràcia si bé té encara la seua base social, en gran part, en el proletariat, pel que fa a la seua ideologia i a la funció política que realitza, cal considerar-la no com una alta dretana del moviment obrer, sinó com una ala esquerrana de la burgesia i com a tal cal denunciar-la davant les masses. El perill de dreta s'ha de combatre amb la propaganda ideològica, amb la contraposició al programa de dreta del programa revolucionari de la classe obrera i del seu

partit, i amb els mitjans disciplinaris habituals de cada vegada que la necessitat ho demane.

27. Lligat amb els orígens del partit i amb la situació general del país hi apareix el perill de desviacions d'esquerra de la ideologia marxista i leninista. Això ho representa la tendència extremista que encapçala el company Bordiga. Aquesta tendència s'hi formà en la situació particular de disgregació i d'incapacitat programàtica, organitzativa, estratègica i tàctica on s'hi trobà el Partit Socialista Italià des de la fi de la guerra fins el Congrés de Livorno: el seu origen i la seua fortuna es relacionen a més amb el fet que, en ésser la classe obrera una minoria de la població treballadora italiana, hi ha un perill continu que el seu partit es corrompe per les infiltracions d'altres classes, i en particular de la petita burgesia.

A aquesta condició de la classe obrera i de la situació del Partit Socialista Italià la tendència d'extrema esquerra reaccionà amb una ideologia particular, és a dir amb una concepció de la natura del partit, de la seua funció i de la seua tàctica que contrasta amb la del marxisme i del leninisme:

a) per l'extrema esquerra el partit es defineix, oblidant i menyspreant el seu contingut social, com un «òrgan» de la classe obrera, que s'hi constitueix per la síntesi d'elements heterogenis. El partit contràriament ha d'ésser definit posant de relleu per damunt de tot el fet que és una «part» de la classe obrera. L'error en la definició del partit du a aplicar de forma incorrecta els problemes organitzatius i els problemes de tàctica;

b) per l'extrema esquerra la funció del partit no és la de guiar en tot moment la classe per esforçar-se de mantindre's en contacte amb aquesta a través de qualsevol canvi de la situació objectiva, sinó d'elaborar quadres preparats per guiar la massa quan el desenvolupament de les situacions l'haja portada al partit, per fer-la acceptar les posicions programàtiques i de principis que aquest ha fixades;

c) pel que fa a la tàctica, l'extrema esquerra sosté que aquesta no s'ha de determinar en relació amb les situacions objectives i amb les posicions de les masses de forma que s'adherisca sempre a la realitat i fornesca un contacte continu amb els estrats més grans de la població treballadora, sinó que cal determinar-la en base a preocupacions formalistes. És pròpia de l'extremisme la concepció que les desviacions dels principis de la política comunista no s'eviten amb la construcció dels partits «bolxevics» que són capaços d'acomplir, sense desviar-se, tota acció política requerida per mobilitzar les masses i per la victòria revolucionària, sinó que es poden evitar tan sols en posar a la tàctica límits rígids i formals de caràcter exterior (en el camp organitzatiu: «adhesió individual», és a dir refús de les «fusions», que poden contràriament ésser sempre, en determinades condicions, un mitjà molt eficaç d'extensió de la influència del partit; en el camp polític: capgirament dels termes del problema de la conquesta de la majoria; front únic sindical i no polític, cap diversitat en la forma de lluita contra la democràcia segons el grau d'adhesió de les masses a formacions democràtiques contra-revolucionàries i de la imminència i gravetat d'un perill reaccionari, refús del mot d'ordre del govern obrer i camperol).

A l'examen de les situacions dels moviments de masses s'hi recorre per tant tan sols pel control de la línia deduïda en base a preocupacions formalistes i sectàries: sempre manca per això, en la determinació de la política del partit, l'element particular; la unitat i generalitat de visió que és pròpia del nostre mètode d'indagació política (dialèctica) és esmicolada; l'activitat del partit i els seus mots d'ordre perden eficàcia i valor per romandre activitat i mot de simple propaganda. És inevitable com a conseqüència d'aquestes posicions, la passivitat política del partit. D'això l'«abstencionisme» fou en el passat un aspecte. Això permet de vincular l'extremisme d'esquerra amb el maximalisme i amb les desviacions de dreta. És, a més, com la tendència de dreta, expressió d'un escepticisme quant a la possibilitat que la massa obrera organitze al seu si un partit de classe que siga capaç de guiar la gran massa i s'esforce de tindre-la en tot moment vinculada a ell.

La lluita ideològica contra l'extremisme d'esquerra cal realitzar-la en contraposar-hi la concepció marxista i leninista del partit del proletariat com a partit de massa i en demostrar la

necessitat que adapte la seua tàctica a la situació per poder-lo modificar, per no perdre el contacte amb les masses i per aconseguir zones sempre noves d'influència. L'extremisme d'esquerra fou la ideologia oficial del partit italià en el primer període de la seua existència. Això ho sostenen els companys que hi eren entre els fundadors del partit i que feren una enorme contribució a la seua construcció després de Livorno.

Hi ha per tant motius per explicar com aquesta concepció durant tant de temps haja arrelat en la majoria dels companys sense que ni tan sols fos valorada críticament de forma completa, sinó bàsicament com a conseqüència d'un estat d'ànim difús. És evident per això que el perill d'extrema esquerra s'ha de considerar com una realitat immediata, com un obstacle no tan sols a la unificació i elevació ideològica, sinó també al desenvolupament polític del partit i a l'eficàcia de la seua acció. Això cal combatre-ho com a tal, no tan sols amb la propaganda, sinó també amb una acció política i eventualment amb mesures organitzatives.

28. Element de la ideologia del partit és el grau d'esperit internacionalista que ha penetrat en les seues files. Això és força gran entre nosaltres com a esperit de solidaritat internacional, però no tant com a consciència de pertànyer a un partit mundial. Contribueix a aquesta feblesa la tendència de presentar la concepció d'extrema esquerra com una concepció nacional («originalitat» i valor «històric» de les posicions de l'«esquerra italiana», la qual cosa s'oposa a la concepció marxista i leninista de la Internacional Comunista i que cerca de substituir-la. D'ací l'origen d'una espècie de «patriotisme de partit» que refusa d'enquadrar-se en una organització (refús de càrrecs, lluita de fraccions internacionals, etc.). Aquesta feblesa d'esperit internacional ofereix el terreny a una repercussió en el partit de la campanya que la burgesia realitza contra la Internacional Comunista que la qualifica com a òrgan de l'estat rus. Algunes de les tesis d'extrema esquerra en aquest sentit s'hi vinculen a les tesis habituals dels partits contra-revolucionaris. Cal combatre-les amb un vigor extrem, amb una propaganda que demostre com històricament correspon al partit rus una funció predominant i directiva en la construcció d'una Internacional Comunista i quina és la posició de l'estat obrer rus—primera i única conquesta real de la classe obrera en la lluita pel poder—en relació al moviment obrer internacional (Tesis de la situació internacional).

La base de l'organització del partit

29. Tots els problemes d'organitzacions són problemes polítics. La solució d'aquestes ha de fer possible al partit realitzar la seua tasca fonamental, de fer que el proletariat adquireisca una completa independència política, de donar-li una fisonomia, una personalitat, una consciència revolucionària precisa, d'impedir tota infiltració i influència disgregadora de classes i elements que tot i tindre interessos contraris al capitalisme no volen dur la lluita contra aquests fins a les seues conseqüències darreres. En primer terme és un problema política: el de la base de l'organització. L'organització del partit s'ha de construir en base a la producció i per tant del lloc de treball (cèl·lules).

Aquest principi és essencial per la creació d'un partit «bolxevic». Això depèn del fet que el partit ha de preparar-se per dirigir el moviment de masses de la classe obrera, que s'unifica naturalment pel desenvolupament del capitalisme d'acord amb el procés de la producció. En posar la base organitzativa en el lloc de la producció el partit realitza un acte de posicionament de classe en la qual s'hi basa. Proclama ésser un partit de classe i el partit d'una única classe, la classe obrera. Totes les objeccions de principi que posa l'organització del partit en base a la producció parteixen de concepcions que són vinculades a classes alienes al proletariat, per bé que les presenten els companys i grups que s'hi diuen d'«extrema esquerra». Aquests s'hi basen en una consideració pessimista de les capacitats revolucionàries de l'obrer comunista, i són expressió de l'esperit antiproletari del petit-burgès intel·lectual, que es creu la sal de la terra i veu en l'obrer l'instrument material del capgirament social i no el protagonista conscient i intel·ligent de la revolució. S'hi reproduïxen en el partit italià a propòsit de les cèl·lules la discussió i el contrast que dugueren a Rússia l'escissió entre bolxevics i menxevics a propòsit del mateix problema del posicionament de classe, del caràcter de classe del partit i de la forma d'adhesió al partit dels elements no proletaris.

Aquest fet té de l'altra banda, en relació amb la situació italiana, una importància notable. És la pròpia estructura social i són les condicions i les tradicions de la lluita política les que fan a Itàlia força més seriós que en altres llocs el perill d'edificar el partit en base a una «síntesi» d'elements heterogenis, és a dir d'obrir en aquests la via a la influència paralitzadora de les altres classes. S'hi tracta d'un perill que serà d'altra banda com més va més greu per la pròpia política del feixisme, que llençarà al terreny revolucionari estrats sencers de la petita burgesia. És cert que el Partit Comunista no pot ésser tan sols un partit d'obriers. La classe obrera i el seu partit no poden menystenir els intel·lectuals ni poden ignorar el problema d'aplegar al voltant seu i guiar tots els elements que per una via o per una altra són impulsats a la revolta contra el capitalisme.

Així mateix el Partit Comunista no pot tancar les portes als camperols: ha de tindre així al seu si camperols i servir-se d'ells per estretar el lligam polític entre el proletariat i les classes rurals. Però cal refusar enèrgicament, com a contra-revolucionària, qualsevol concessió que faça del partit una «síntesi» d'elements heterogenis, per comptes de sostindre sense concessions de cap mena que és una part del proletariat, que el proletariat li ha de donar la imprompta de l'organització que els és pròpia i que al proletariat se li ha de garantir en el propi partit una funció directiva.

30. No tenen consistència les objeccions pràctiques a l'organització basada en la producció (cèl·lules), segons les quals aquesta estructura organitzativa no permetria de superar la competència entres les diverses categories d'obriers i lliuraria el partit al funcionarisme. La pràctica del moviment fabril (1919-20) ha demostrat que tan sols una organització adherida al lloc i al sistema de la producció permet d'establir un contacte entre els estrats superiors i els estrats inferiors de la massa treballadora (qualificats, no qualificats i manuals) i de crear vincles de solidaritat que lleven les bases de qualsevol fenomen d'«aristocràcia obrera».

L'organització per cèl·lules du a la formació en el partit d'un estrat força gran d'elements dirigents (secretaris de cèl·lula, membres dels comitès de cèl·lula, etc.), que són part de la massa i hi romanen de fet en exercici de funcions directives, a diferència dels secretaris de les seccions territorials que eren necessàriament elements separats de la massa treballadora. El partit ha de dedicar una cura particular a l'educació d'aquests companys que formen el teixit connectiu de l'organització i són l'instrument de la vinculació amb les masses. Siga quin siga el punt de mira considerat, la transformació de l'estructura en base a la producció roman com la tasca fonamental del partit en el moment present i mitjà per la solució dels seus problemes més importants. S'hi ha d'insistir i intensificar tot el treball ideològic i pràctica que s'hi relaciona.

Solidesa de l'organització del partit. Fraccionisme

31. L'organització d'un partit bolxevic ha d'ésser, en tot moment de la vida del partit, una organització centralitzada, dirigida pel Comitè Central no tan sols de paraula, sinó de fet. Una disciplina proletària de ferro ha de regnar en les seues files. Això no vol dir que el partit haja d'ésser regit des de dalt amb sistema autocràtics. Tant el Comitè Central com els òrgans inferiors de direcció són formats en base a una elecció i en base a una tria d'elements capaços realitzada a través de la prova del treball i l'experiència del moviment.

Aquest segon element garanteix que els criteris per la formació dels grups dirigents locals i del grup dirigent central no siguin mecànics, exteriors i «parlamentaris», sinó que es corresponguen a un procés de formació d'una avantguarda proletària homogènia i vinculada amb la massa. El principi de l'elecció dels òrgans dirigents—democràcia interna—no és absolut, sinó relatiu a les condicions de la lluita política. Fins i tot quan això patisca limitacions, els òrgans centrals i perifèrics sempre han de considerar el llur poder no com superposat, sinó com a sorgit de la voluntat del partit, i esforçar-se a accentuar el llur caràcter proletari i de multiplicar els llurs lligams amb la massa dels companys i amb la classe obrera.

Aquesta darrera necessitat és particularment sentida a Itàlia, on la reacció obliga i obliga tothora a una forta limitació de la democràcia interna. La democràcia interna és de fet relativa

al grau de capacitat política posseïda pels òrgans perifèrics i pels companys individuals que treballen a la perifèria. L'acció que el centre exerceix per agrandir aquesta capacitat fan possible una extensió dels sistemes «democràtics» i una reducció com més va més gran del sistema de la «co-optació» i de les intervencions des de dalt per regular les qüestions organitzatives locals.

32. La centralització i la solidesa del partit exigeixen que no hi haja en el seu si grups organitzats que assumeixen un caràcter de fracció. Un partit bolxevic s'hi diferencia per això profundament dels partits socialdemòcrates que comprenen una gran varietat de grups i en els quals la lluita de fraccions és la forma normal d'elaboració de les directives polítiques i de selecció dels grups dirigents. Els partits i la Internacional Comunista sorgiren com a conseqüència d'una lluita de fraccions desenvolupada al si de la II Internacional. En constituir-se com a partits i com a organització mundial del proletariat han elegit com a norma de la llur vida interna i del llur desenvolupament ja no la lluita de fraccions, sinó la col·laboració orgànica de totes les tendències a través de la participació en els òrgans dirigents.

L'existència i la lluita de fraccions són de fet inconcebibles amb l'essència del partit del proletariat, del qual esmicolen la unitat i obren la via a la influència d'altres classes. Això no vol dir que en el partit no puguen sorgir tendències i que les tendències tal vegada no cerquen d'organitzar-se en fraccions, sinó que vol dir que contra aquesta darrera eventualitat s'hi ha de lluitar enèrgicament per reduir els contrastos de tendències, les elaboracions de pensament i la selecció dels dirigents a la forma pròpia dels partits comunistes, és a dir a un procés de desenvolupament real i unitari (dialèctic) i no a una controvèrsia i a lluites de caràcter «parlamentari».

33. L'experiència del moviment obrer, fracassat com a conseqüència a la importància del PSI, per la lluita de les fraccions i pel fet que cada fracció feia, independentment del partit, la seua política, i paralitzava l'acció de les altres fraccions i la del partit sencer, aquesta experiència ofereix un bon terreny per crear i mantindre la solidesa i la centralització que han d'ésser pròpies d'un partit bolxevic. Entre els diversos grups dels quals el Partit Comunista d'Itàlia s'ha originat subsisteix qualche diferenciació, que ha de desaparèixer amb un aprofundiment de la comuna ideologia marxista i leninista. Tan sols entre els seguidors de la ideologia anti-marxista d'extrema esquerra s'hi han mantingut a llarg termini una homogeneïtat i una solidaritat de caràcter fraccionista. Del fraccionisme larvat s'hi ha fet així l'intent de passar a la lluita oberta de fracció, amb la constitució de l'anomenat «Comitè d'Entesa».

La profunditat amb la qual el partit reaccionà a aquest intent malalt d'escindir les seues forces dona una confiança segura que caurà en el buit, en aquest camp, tot intent de fer-nos retornar als costums de la socialdemocràcia. El perill d'un fraccionisme existeix en una certa mesura també per la fusió amb els terceristes del Partit Socialista. Els terceristes no tenen una ideologia comuna, sinó que subsisteixen entre ells lligams de caràcter essencialment corporatiu, creats en els dos anys de vida com a fracció al si del PSI; aquests lligams els han enlentit més i més i no serà difícil eliminar-los totalment. La lluita contra el fraccionisme ha d'ésser per damunt de tot propaganda de principis organitzatius justs, però no tindrà èxit fins que el partit italià no pugui novament considerar la discussió dels seus problemes actuals i de la Internacional com un fet normal, i orientar les seues tendències en relació a aquests problemes.

El funcionament de l'organització del partit

34. Un partit bolxevic s'ha d'organitzar per tal de poder funcionar, en qualssevol condicions, en contacte amb la massa. Aquest principi assum la importància més gran entre nosaltres, per l'opressió que el feixisme exerceix amb l'objectiu d'impedir que les relacions de forces reals s'hi traduesquen en relacions de forces organitzades. Tan sols amb la màxima concentració i intensitat de l'activitat del partit s'hi pot reeixir a neutralitzar si més no en part aquest factor negatiu i a obtenir que això no afecte profundament el procés de la revolució. Cal tindre present però:

- a) el nombre dels afiliats i la llur capacitat política; han d'ésser prou com per permetre una contínua extensió de la nostra influència. I de combatre les tendència a tindre artificialment restringits els quadres: això porta a la passivitat, a l'atròfia. Tot afiliat però ha d'ésser un element políticament actiu, capaç de difondre la influència del partit, i de traduir quotidianament en actes les directives d'això, per guiar una part de la massa treballadora;
- b) la participació de tots els companys en una feina pràctica;
- c) la coordinació unitària de les diverses menes d'activitat en mig dels comitès en els quals s'articula tot el partit com a òrgan de treball entre les masses;
- d) el funcionament col·legial dels òrgans centrals del partit, considerat com a condició per la constitució d'un grup dirigent «bolxevic» homogeni i compacte;
- e) la capacitat dels companys de treballar entre les masses, d'ésser contínuament presents entre aquestes, d'ésser en primera fila en totes les lluites, de saber en cada ocasió d'assumir i de sostindre la posició que és pròpia de l'avantguarda del proletariat.

S'hi insisteix en aquest punt perquè la necessitat del treball soterrani i l'errada ideologia de l'«extrema esquerra» han produït una limitació de la capacitat de treball entre les masses i amb les masses;

- f) la capacitat dels organismes perifèrics i dels companys individuals de fer front a situació imprevistes i de prendre posicionament exactes fins i tot abans que arriben les disposicions dels òrgans superiors. Cal combatre la forma de passivitat, residu precisament de les falses concepcions organitzatives de l'extremisme, que consisteix en saber tan sols «esperar les ordres de dalt». El partit ha de tindre en la base una seua «iniciativa», és a dir els òrgans de base han de saber reaccionar immediatament a qualsevol situació imprevista;
- g) la capacitat d'acomplir un treball «soterrani» (il·legal) i de defensar el partit de les reaccions de tota mena sense perdre el contacte amb les masses, sinó en fer servir com a defensa el propi contracte amb els més grans estrats de la classe treballadora. En la situació actual una defensa del partit i del seu aparell que s'obtinga en limitar-se a explicar una activitat de simple «organització interna» cal considerar-la com un abandonament de la causa de la revolució.

Cadascun d'aquests punts cal considerar-lo amb atenció perquè indica alhora un defecte del partit i un progrés que cal fer aconseguir. Aquests tenen una importància encara més gran ja que es preveu que els cops de la reacció afegiren encara l'aparell de vinculació entre el centre i la perifèria, per molt grans que siguin els esforços per mantindre'l intacte.

Estratègia i tàctica del partit

35. La capacitat i tàctica del partit és la capacitat d'organitzar i unificar al voltant seu l'avantguarda proletària i a la classe obrera totes les forces necessàries per la victòria revolucionària i de guiar-les de fet cap a la revolució en aprofitar les situacions objectives i els posicionaments de forces que provoquen ja siga entre la població treballadora com entre els enemics de la classe obrera. Amb la seua estratègia i amb la seua tàctica el partit «dirigeix la classe obrera» en els grans moviments històrics i en les seues lluites quotidianes. L'única direcció és vincula a l'altra i és condicionada per l'altra.

36. El principi que el partit dirigeix la classe obrera no s'ha d'interpretar de forma mecànica. No cal creure que el partit pugui dirigir la classe obrera per una imposició autoritària exterior; això no és veritat ni pel període que precedeix ni pel període que segueix a la conquesta del poder. L'error d'una interpretació mecànica d'aquest principi cal combatre'l en el partit italià com una possible conseqüència de desviacions ideològiques d'extrema esquerra; aquestes desviacions porten de fet a una arbitrària sobrevaloració formal del partit per ço que respecta a la funció de guia de la classe. Afirmam que la capacitat de dirigir la classe es relaciona no amb el fet que el partit s'hi «proclame» l'òrgan revolucionari d'aquesta, sinó al fet que «efectivament» aconseguisca, com a part de la classe obrera, a vincular-se amb tots els sectors de la pròpia classe i a imprimir a la massa un moviment en la direcció desitjada i

afavorida per les condicions objectives.

Tan sols com a conseqüència de la seua acció entre les masses el partit podrà obtindre que aquestes el reconeguen com el «llur» partit (conquesta de la majoria), i tan sols quan aquesta condició s'hi haja realitzat pot presumir de poder arrossegar darrera seu la classe obrera. Les exigències d'aquesta acció entre les masses són superiors a «qualsevol» patriotisme de partit.

37. El partit dirigeix la classe en penetrar a totes les organitzacions on la massa treballadora s'hi aplega i en realitzar en elles i a través d'elles una mobilització sistemàtica d'energia segons el programa de la lluita de classe i una acció de conquesta de la majoria per a les directives comunistes. Les organitzacions on el partit treballa i que tendeixen per la llur natura a incorporar tota la massa obrera no poden mai substituir el Partit Comunista, que és l'organització política dels revolucionaris, és a dir de l'avantguarda del proletariat. Així s'exclou una relació de subordinació, i de «igualtat» entre les organitzacions de massa i el partit (pacte sindical de Stoccarda, pacte d'aliança entre el Partit Socialista Italià i la Confederació General del Treball).

La relació entre sindicats i partit és una relació especial de direcció que s'hi realitza mitjançant l'activitat que els comunistes duen a terme al si dels sindicats. Els comunistes s'organitzen en fraccions en els sindicats i en totes les formacions de masses i participen en primera fila en la vida d'aquestes formacions i en les lluites que realitzen, i hi sostenen el programa i el mot d'ordre del llur partit. Tota tendència a marginar-se de la vida de les organitzacions, siguen les que siguen, on és possible prendre contacte amb les masses treballadores, cal combatre-la com a desviació perillosa, indici de pessimisme i font de passivitat.

38. Òrgans específics d'aplegament de les masses treballadores són en els països capitalistes els sindicats. L'acció en els sindicats cal considerar-la com a essencial per l'assoliment dels fins del partit. El partit que renuncia a la lluita per exercitar la seua influència en els sindicats i per conquerir-ne la direcció, renuncia de fet a la conquesta de la massa obrera i a la lluita revolucionària pel poder. A Itàlia l'acció en els sindicats assum una importància particular perquè permet de treballar amb una intensitat més forta i amb resultats millors per aquella reorganització del proletariat industrial i agrícola que li ha de retornar una posició de predomini en relació amb les altres classes socials.

L'opressió feixista i especialment la nova política sindical del feixisme creen però una estat de coses del tot particular. La Confederació del Treball i els sindicats de classe hi veuen arrabassada la possibilitat de desenvolupar, en les formes tradicionals, una activitat d'organització i de defensa econòmica. Aquests tendeixen a reduir-se a simples oficines de propaganda. Al mateix temps però la classe obrera, sota l'impuls de la situació objectiva, es veu forçada a reordenar les pròpies forces segons les noves formes d'organització. El partit ha de per tant reeixir a acomplir una acció de defensa del sindicat de classe i de reivindicació de la seua llibertat, i al mateix temps ha de secundar i estimular la tendència a la creació d'organismes representatius de masses que s'adheresquen al sistema de la producció. Paralitzada l'activitat del sindicat de classe, la defensa de l'interés immediat dels treballadors tendeix a realitzar-s'hi a través d'un reforçament de la resistència i de la lluita per oficis, per categories, pel repartiment del treball, etc.

El Partit Comunista ha de saber seguir totes aquestes lluites i exercir-ne una veritable i pròpia direcció, per impedir que en aquestes s'hi esborre el caràcter unitari i revolucionari dels contrastes de classe, aprofitant-les així per afavorir la mobilització de tot el proletariat i l'organització d'aquest damunt un front de combat (Tesis sindicals).

39. El partit dirigeix i unifica la classe obrera en participar a totes les lluites de caràcter parcial, i en formular i agitar un programa de reivindicacions d'interès immediat per la classe treballadora. Les accions parcials i limitades són per això considerades com a moments necessaris per arribar a la mobilització progressiva i a la unificació de totes les forces de la classe treballadora. El partit combat la concepció segons la qual s'hi hauria d'abstindre de donar suport o de prendre part en accions parcials perquè els problemes d'interès per a la

classe treballadora són tan sols resolubles amb l'abatiment del règim capitalista i amb una acció general de totes les forces anticapitalistes. És conscient de la impossibilitat que les condicions dels treballadors siguin millorades de forma seriosa i perdurable, en el període de l'imperialisme i abans que el règim capitalista haja sigut abatut.

L'agitació d'un programa de reivindicacions immediates i el suport a les lluites parcials i però l'única forma amb la qual s'hi pot arribar a les grans masses i mobilitzar-les contra el capital. D'altra banda tota agitació o victòria de categories obreres en el camp de les reivindicacions immediates fa més aguda la crisi del capitalisme, i n'accelera fins i tot subjectivament la caiguda ja que revela l'inestable equilibri econòmic damunt el qual avui basa el seu poder. El Partit Comunista deixa tota reivindicació immediata a un objectiu revolucionari, s'hi serveix de tota lluita parcial per ensenyar a les masses la necessitat de l'acció general, de la insurrecció contra el domini reaccionari del capital, i cerca d'obtindre que tota lluita de caràcter limitat es prepare i es dirigeix de forma que pugui dur a la mobilització i unificació de les forces proletàries, i no a la llur dispersió. Sosté aquestes seues concepcions a l'interior de les organitzacions de massa pel que fa a la direcció dels moviments parcials, o en les relacions dels partits polítics que en prenen la iniciativa, o bé les fa valdre en prendre-hi la iniciativa de proposar les accions parcials, ja siga al si d'organitzacions de masses, ja siga als altres partits (tàctica del front únic). En tot cas s'hi serveix de l'experiència del moviment i de l'èxit de les seues propostes per engrandir la seua influència, en demostrar amb els fets que el seu programa d'acció és l'únic que respon als interessos de les masses i a la situació objectiva, i per portar cap a una posició més avançada un sector endarrerit de la classe treballadora. La iniciativa directa del Partit Comunista per una acció parcial, pot tindre lloc quan aquesta control·la a través d'organismes de massa una part notable de la classe treballadora, o quan siga segur que un seu mot d'ordre directe siga seguit igualment per una part notable de la classe treballadora.

El partit no prendrà però aquesta iniciativa fins quan, en relació amb la situació objectiva, aquesta no porte a un posicionament al seu favor de les relacions de força, i represente un pas endavant cap a la unificació i mobilització de la classe en el terreny revolucionari. S'exclou que una acció violenta d'individus o de grups pugui servir a arrencar de la passivitat les masses obreres si el partit no s'hi vincula profundament amb aquests. En particular l'activitat dels grups armats, tot i com a reacció a la violència física dels feixistes, tan sols té valor si es vincula amb una reacció de les masses o reïx a suscitar-la i a preparar-la en fer-se en el camp de la mobilització amb forces materials del mateix valor que tenen les vagues i les agitacions econòmiques particulars per la mobilització general de les energies dels treballadors en defensa dels llurs interessos de classe.

39 bis. És un error retindre que les reivindicacions immediates i les accions parcials puguin tindre sols un caràcter econòmic. Ja que, amb l'aprofundiment de la crisi del capitalisme, les classes dirigents capitalistes i agràries es veuen obligades, per mantindre el llur poder, a limitar i suprimir les llibertats d'organització i polítiques del proletariat, la reivindicació d'aquestes llibertats ofereix un terreny òptim per agitacions i lluites parcials que poden aconseguir la mobilització de grans estrats de la població treballadora. Tota la legislació amb la qual els feixistes suprimeixen, a Itàlia, fins i tot les més elementals llibertats de la classe obrera, ha de fornir per tant al Partit Comunista de motius per l'agitació i mobilització de les masses.

Serà deure del Partit Comunista vincular cadascuna dels mots d'ordre que llençarà en aquest camp amb les directives generals de la seua acció: en particular amb la pràctica demostració de la possibilitat que el règim instaurat pel feixisme patisca limitacions i transformacions radicals de sentit «liberal» i «democràtic» sense que es desencadene contra el feixisme una lluita de masses, la qual hauria de dur inexorablement a la guerra civil. Aquesta convicció cal difondre-la en les masses en la mesura que reeixim, en vincular les reivindicacions parcials de caràcter polític amb les de caràcter econòmic, a transformar els moviments «revolucionaris democràtics» en moviments revolucionaris obrers i socialistes.

Particularment això s'hauria d'obtindre pel que fa a l'agitació contra la monarquia. La monarquia és un dels pilars del règim feixista; és la forma estatal del feixisme italià. La mobilització anti-monàrquica de les masses de la població italiana és un dels objectius que el Partit Comunista ha de proposar. Servirà eficaçment per desemmascara alguns grups dissidents antifeixistes ja coalitzats amb l'Aventí. Ha de realitzar-se però sempre conjuntament amb l'agitació i amb la lluita contra els altres pilars fonamentals del règim feixista, que són la plutocràcia industrial i els agraris. En l'agitació anti-monàrquica el problema de la forma de l'estat serà d'altra banda presentat pel Partit Comunista en connexió contínua amb el problema del contingut de classe que els comunistes volen donar a l'estat. En el passat recent (juny del 1925) la connexió d'aquests problemes l'obtingué el partit en posar en la base de la seua acció política el mot d'ordre: «Assemblea republicana basada en comitès obrers i camperols; control obrer de la indústria; la terra pels camperols».

40. La tasca d'unificar les forces del proletariat i de tota la classe treballadora damunt un terreny de lluita és la part «positiva» de la tàctica del front únic i a Itàlia, en les circumstàncies actuals, tasca fonamental del partit. Els comunistes han de considerar la unitat de la classe treballadora com un resultat concret, real, que cal obtindre per impedir al capitalisme la realització del seu pla de disgregació de forma permanent del proletariat i de fer-li impossible qualsevol lluita revolucionària. Cal saber treballar de totes les formes per assolir aquest objectiu, i especialment cal fer-se capaç d'apropar-se als obrers dels altres partits i sense partit superant l'hostilitat i les incomprensions fora de lloc, i presentant-se en tot cas com els actors de la unitat de la classe en la lluita per la seua defensa i pel seu alliberament. El «front únic» de lluita antifeixista i anticapitalista que els comunistes s'esforcen de crear ha de tendir a ésser un front únic organitzat, és a dir a fundar-se en organismes al voltant dels quals tota la massa hi trobe lloc i s'hi aplegue.

Aitals són els organismes representatius que les pròpies masses tenen avui tendència a constituir, a partir dels tallers, i amb ocasió de tota agitació, després que la possibilitat de funcionament normal dels sindicats haja començat a limitar-se. Els comunistes han d'adonar-se d'aquesta tendència de les masses i saber-la estimular, per desenvolupar-ne els elements positius que conté i per combatre les desviacions particularistes que hi pot donar lloc. Cal considerar-ho sense fetixismes per una forma determinada d'organització, tenint present que el nostre objectiu fonamental és obtindre una mobilització i una unitat orgànica de forces com més va més grans. Per assolir aquest objectiu cal saber-s'hi adaptar a tots els terrenys que ens ofereisca la realitat, aprofitar tots els motius d'agitació, insistir en tal o tal forma d'organització segons la necessitat i segons la possibilitat de desenvolupament de cadascuna d'aquestes (Tesis sindicals: capítol relatiu a les comissions internes, als comitès d'agitació, a les conferències de fàbrica).

41. El mot d'ordre dels comitès obrers i camperols cal considerar-lo com a fórmula resumidora de tota l'acció del partit ja que s'hi proposa de crear un front únic organitzat de la classe treballadora. Els comitès obrers i camperols són òrgans de unitat de la classe treballadora mobilitzada ja siga per una lluita de caràcter immediat o per accions polítiques de més llarg desenvolupament. El mot d'ordre de la creació de comitès obrers i camperols és per tant un mot d'ordre d'actuació immediata per tots aquells casos on el partit reïx amb la seua activitat a mobilitzar un sector de la classe treballadora prou extens (més d'una sola fàbrica, més d'una sola categoria en una localitat), però aquesta és alhora una solució política i un mot d'agitació adequat per tot un període de la vida i de l'acció del partit. Aquesta es fa evident i concreta la necessitat que els treballadors organitzen les llurs forces i les contraposen de fet a les de tots els grups d'origen i natura burgesos, per tal de poder esdevindre l'element determinant i preponderant de la situació política.

42. La tàctica del front únic com a acció política (maniobra) destinada a desemmascarar partits i grups dissidents proletaris i revolucionaris que tenen una base de masses, es lliga estretament amb el problema de la direcció de les masses per part del Partit Comunista i amb el problema de la conquesta de la majoria. En la forma que l'han definida els congressos mundials és aplicable en tots els casos on, per a l'adhesió de les masses als grups que

combatem, la lluita frontal contra aquests no siga suficient per donar-nos resultats ràpids i profunds. El succés d'aquesta tàctica es lliga a la mesura en què aquesta siga precedida o s'acompanye d'una obra efectiva d'unificació i de mobilització de masses obtinguda pel partit amb una acció des de baix.

A Itàlia la tàctica del front únic ha de continuar i ésser adoptada pel partit en la mesura en què aquest encara és lluny d'haver conquerit una influència decisiva en la majoria de la classe obrera i de la població treballadora. Les condicions particulars italianes asseguruen la vitalitat de formacions polítiques intermèdies, basades en l'equívoc i afavorides per la passivitat d'una part de la massa (maximalistes, republicans, unitaris). Una formació d'aquest gènere serà el grup de centre que amb força probabilitat sorgirà del desemascament de l'Aventí. No és possible lluitar plenament contra el perill que aquestes formacions representen si no és amb la tàctica del front únic. Però no cal comptar de poder tindre succés si no és relació amb el treball que alhora es farà per arrabassar les masses de la passivitat.

42 bis. El problema del Partit Maximalista s'ha de considerar en la línia del problema de totes les altres formacions intermèdies que el Partit Comunista combat com a obstacle a la preparació revolucionària del proletariat i envers les quals adopta, segons les circumstàncies, la tàctica del front únic. És cert que en determinades zones el problema de la conquesta de la majoria es vincula per nosaltres específicament al problema de destruir la influència del PSI i del seu diari. Els caps del Partit socialista d'altra banda es classifiquen com més va més obertament entre les forces contra-revolucionàries i de conservació de l'ordre capitalista (campanya per la intervenció del capital americà; solidaritat de fet amb els dirigents sindicals reformistes).

Res no permet d'excloure del tot la possibilitat d'un llur acostament als reformistes i d'una fusió posterior d'aquests. El Partit Comunista ha de tindre present aquesta possibilitat i proposar-se des d'ara d'obtindre que, quan això passe, les masses que encara control·len els maximalistes però que conserven un esperit classista, s'hi separen decididament d'aquests i s'hi lliguen de la forma més estreta amb les masses que l'avantguarda comunista té al voltant seu. Els bons resultats donats per la fusió amb la fracció tercerista decidida pel V Congrés han ensenyat al partit italià com en condicions determinades s'hi obtenen, amb una acció política adient, resultats que no s'hi podrien obtindre amb l'activitat normal de propaganda i organització.

43. Mentre agita el seu programa de reivindicacions classistes immediates i concentra la seua activitat en obtindre la mobilització i unificació de les forces obreres i treballadores, el partit pot presentar, amb l'objectiu d'accelerar el desenvolupament de la pròpia acció, solucions intermèdies de problemes polítics generals, i agitar aquestes solucions entre les masses que encara són adherides a partits i formacions contra-revolucionàries. Aquesta presentació i agitació de solucions intermèdies—llunyanes tan dels mots d'ordre del partit com del programa d'inèrcia i de passivitat dels grups que s'hi volen combatre—permet d'aplegar darrera del partit forces més grans, de posar en contradicció els mots dels dirigents i partits de massa contra-revolucionaris amb les llurs intencions reals, d'impulsar les masses cap a solucions revolucionàries i d'estendre la nostra influència (exemple: antiparlament).

Aquestes solucions intermèdies no s'hi poden preveure totes, perquè s'han d'adherir en tot cas a la realitat. Han de permetre la construcció d'un pont de pas vers els mots d'ordre del partit, i ha d'aparèixer sempre evident a les masses que la llur eventual realització s'hi resoldria en una acceleració del procés revolucionari i en un inici de lluites més profundes. La presentació i agitació d'aquestes solucions intermèdies és la forma més específica de lluita que cal emprar contra els partits dissidents democràtics, que en realitat són un dels més forts pilars de l'ordre capitalista vacil·lant i com a tals s'alternen en el poder amb els grups reaccionaris, quan aquests partits dissidents democràtics es vinculen amb estrats importants i decisius de la població treballadora (com a Itàlia en els primers mesos de la crisi Matteotti) i quan és imminent i greu un perill reaccionari (tàctica adoptada pels bolxevics envers Kerenski durant el cop de Kornilov). En aquests casos el Partit Comunista obté els millors resultats en agitar les

mateixes solucions que haurien d'ésser pròpies dels partits dissidents democràtics si sapiguessen realitzar una lluita conseqüent per la democràcia, amb tots els mitjans que la situació demana. Aquests partits, posats així sota la prova dels fets, es desemmascaran davant les masses i hi perden la llur influència.

44. Totes les agitacions particulars que el partit realitza i l'activitat que du a terme en totes direccions per mobilitzar i unificar les forces de la classe treballadora han de convergir i ésser resumides en una fórmula política que siga fàcil de comprendre per les masses i que tinga el màxim valor d'agitació davant llur. Aquesta fórmula és la del «govern obrer i camperol». Aquesta indica fins i tot a les masses més endarrerides la necessitat de la conquesta del poder per la solució dels problemes vitals que li interessin i forneix el mitjà per dur-les al terreny que és propi de l'avantguarda obrera més evolucionada (lluita per la dictadura del proletariat). En aquest sentit és una fórmula d'agitació, però no es correspon a una fase real del desenvolupament històric si no en el mateix sentit de les solucions intermèdies del punt precedent.

La realització d'això de fet no la pot concebre el partit si no com a inici d'una lluita revolucionària directa, és a dir de la guerra civil dirigida pel proletariat, en aliança amb els camperols, per la conquesta del poder. El partit podria ésser dut a greus desviacions de la seua tasca de guia de la revolució si interpretàs el govern obrer i camperol com a corresponent a a una fase real de desenvolupament de la lluita pel poder, és a dir si consideràs que aquest mot d'ordre indica la possibilitat que el problema de l'estat es resolga en interès de la classe obrera d'una forma que no siga la de la dictadura del proletariat.